

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

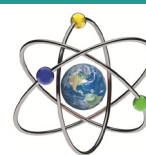
№7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 726 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdullaxatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi.....	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Guldon Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda mustaqil ta'limning o'rni	268
Abdumannopov Muhammadsahib Muhammadyusuf o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlar.....	272
Khadicha Mukhamadiyeva Karomatovna	

Zamonaviy didaktik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning analitik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish.....	277
Mo'minova Gulhayo Turg'unboy qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tyutorlik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	280
O'rinova Nilufar Muhammadovna	
Aholi o'rtasida yoshlarning pedagogik intervensiyalar orqali ilmiy faolligini oshirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi.....	286
Raximov Xasanboy Kamoliddin o'g'li	
Buyuk ipak yo'li – yangi geosiyosiy va iqtisodiy aloqalarning tarixiy asosi sifatida	290
Tugalova Madina Erkin qizi	
Ilk maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiya.....	293
Umarova Muyassarxon A'zamjonovna	
Rus tilida o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari	297
Xanova Dilrabo	
Didactic Possibilities of Teaching English in Primary Schools Based on 3D Interactive Technologies	303
Kholiqova Lutfiya Umurzoqovna	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonlarini loyihalashtirish modeli	306
Ametova Guljamila Elbrusovna	
Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy asoslarini takomillashtirish	310
Baydjanov Bekzod Xaitboyevich	
Aksiologik yondashuv asosida o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning til o'rganish jarayonidagi ahamiyati.....	314
Choriyeva Feruza Amrullayevna	
Ibrayim Yusupovning "Saksovu" she'rini o'qitish metodikasi	317
Darmonov Allayar Abdilxaq uli	
Innovatsion ta'lim sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi....	320
Ergasheva Anbar Shaymardan qizi	
Oiladagi zo'ravonlik: sabablari, oqibatlari va psixologik yondashuvlar	324
Jo'rayeva Kaniza Akbarali qizi	
Darsda talabalar nutqiy qobiliyatini shakllantirish masalalari.....	329
Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari o'quvchilarida kreativlikni shakllantirishni boshqarish	334
Nasriddinov Xasan Baxtiyor o'g'li	
Nutq nuqsoniga ega bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik aspektlar va pedagogik yondashuvlar ...	339
Normatova Maftuna Kengash qizi, Kamolova Gulshoda Jobir qizi	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasining psixologik va pedagogik manbalardagi talqini	346
Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	
OTM talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlari.....	350
Tokumbetova Mexribonu Shavkat qizi	
Ma'naviy yetuklik sari: jadid adabiyotining o'rni.....	356
Abdullayev Ro'zimuxammad Akramjon o'g'li	
Nemis tilida derivatsion leksik birliklarning o'qitishning lingvodidaktik asoslari	361
Abduraxmanov Sirojiddin Muminkulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarda baholash madaniyatini shakllantirish: adolatli, obyektiv va motivatsiyalovchi baholashga tayyorlash	365
Boymirzayev Farxodjon Raxmatjon o'g'li	
Maktab ta'limida ko'paytirishning qulay usullari.....	371
Ergasheva Shahlo Shoabdullo qizi	
Sensor integratsiya buzilishlari bolaning nutq, harakat va hissiy rivojlanishiga ta'siri	375
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Inson jamiyatdagi ish faoliyatida va psixologiyasida sportning o'rni.....	378
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini integrativ o'qitishga metodik tayyorgarligini takomillashtirish	382
Jo'rayeva Nargiza Jamolidinovna	
Обучение дошкольников иностранному языку в различных видах неречевой деятельности	386
Марасулова Доно Нигматуллаевна	

Til o'rgatishda matnning didaktik va kommunikativ ahamiyati	389
Ungarbayeva Ayman Davletbayevna	
Munavvarqori Abdurashidxonov – jadidchilik harakatining ma'rifatparvar yo'lboshchisi	393
Xasanboyeva Ruxshona Nurmatjon qizi	
Dars jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini shakllantirish	396
Yulchiyeva Shoxsanam	
Особенности использования современных педагогических технологий в преподавании естественных наук в общеобразовательной школе	399
Мажидова Мадина Фархадовна, Мажидов Шерзод Фархадович	
Повышение информационной грамотности и формирование информационной культуры студентов в среде дистанционного обучения.....	403
Р. К. Аuezova	
Воздействие медиа в контексте социального формирования личности.....	407
Хайдарова Гулинур Нурбек кизи	
Теоретические основы развития интеллектуальных способностей студентов	411
Чинкулова Гулмехра Бахроновна	
O'qituvchining o'z darsini tahlil qilishi: tajriba va amaliyot	417
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini rivojlantirishda ma'naviy-axloqiy tadbirlarning o'rni	423
G'aybullayeva Sabohat Ulug'bek qizi, Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining adabiy kompetensiyalarini rivojlantirishda matn ustida ishlashning ahamiyati.....	426
Islomova Xafiza Azamatovna	
O'quvchilarda estetik qobiliyatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy-metodik salohiyati	430
Kaxarova Gulnora Sa'dullayevna	
Boshqaruv kompetentligi tushunchasining pedagogik psixologik va menejment sohalaridagi ilmiy asoslari va evolyutsiyasi.....	434
Mamatqulova Kimyoxon Abdujalilovna	
Muhandislik ta'limida zamonaviy kompyuter grafikasi vositalari yordamida talabalarning konstruktorlik faoliyatini rivojlantirish.....	438
Muxitdinov Abdurahob Abduvalievich	
Turizm sohasiga oid terminlarni o'qitishda axborot texnologiyasi orqali takomillashtirish	442
Nishanova Hafiza Vafogulovna	
Ilmiy maqola yozish kompetensiyasini rivojlantirishda statistik metodlarni integratsiyalashning ta'limiy samaradorligi	446
Rahimova Indira Quddrat qizi	
Sotsiologiyavistikaning asosiy tushunchalari va konsepsiyalari	451
Rustamova Mohimbonu Maxammadjon qizi	
Pedagogik mahoratni baholashda O'zbekiston va Kanada tajribasining qiyosiy tahlili	455
Tursinova Zoxida Sharabidinovna	
Basketbolning insonning jismoniy va kognitiv rivojlanishiga ta'siri: ilmiy tahlil.....	463
Umarjanov Alimardon Alisher o'g'li	
Talaba qizlar psixik salomatligi xususiyati deviant xulq-atvorni keltirib chiqaruvchi omil sifatida.....	466
Xasanova Mashxura Abduvalievna	
Ta'lim jarayonida o'yinlardan samarali foydalanish texnologiyasi.....	471
Ortiqova Yulduz Akram qizi	
Innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirish	475
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Talaba-qizlarda ongli vatanparvarlikni aniqlashda L. Starkining tanqidiy fikrlashni baholaydigan modifikatsiya qilingan testidan foydalanish metodikasi	479
Egamberdiyeva Nodira Melibayevna, Xaydarova Ra'no Anvarovna	
Akademik litseylarda fizikani o'qitish jarayoniga "Case-Study" metodini integratsiyalash	484
Batirov Behzod Barotovich	
Nasriy asarlarni o'rgatish samaradorligini oshirish	489
Maftunaxon Akbarova	

Autik spektr buzilishi bo'lgan bolalarda sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o'qitish	493
Norboyeva Zamira Ravshanbekovna	
Milliy libos dizaynida an'anaviy va zamonaviy elementlar uyg'unligi	496
Xo'jamurodova Sevinch Abdilmajidovna	
Роль дидактических игр в развитии пространственного воображения учащихся	499
Валиев А. Н., Иброхимова Д. Н.	
Технология проблемного обучения как средство формирования критического мышления при обучении русскому языку	505
Собирова Гулибарно Зайнитдин кизи	
Bo'lajak o'qituvchilarning amaliyot jarayonida raqamli pedagogik resurslardan foydalanish samaradorligi	510
Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, To'xtayeva Robiya Ravshanbek qizi	
Changes in Milk Production and Quality Indicators of Milk Flow (Goats) in Accordance With their Origin and Feeding	515
Abdurasulova Kamola G'afurovna, Pardayeva Muborak, Tursunqulova Diyora, Fayziyeva Vazira	
Maktab o'quvchilarining tarixiy jarayonlarni idrok etishida badiiy adabiyotlarning o'rni	519
Akbutayeva Nafisa Bozarovna	
Talabalarda ijodiy kompetensiyaning pedagogik-psixologik jihatlari	525
Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muhim pedagogik muammo sifatida	529
Ibragimov Abdulla Abdurayimovich	
Nutqiy rivojlanishi sust bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarda ko'rgazmali-obrazli tafakkur xususiyatlari	536
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Biologiyaning "Ekosistema" bobini muammoli o'qitish metodikasini takomillashtirishga doir materiallarni tanlash tamoyillari	540
Jumanov Muratbay Arepbayevich, Ravshanova Umida Baxriddinovna	
Sharq mutafakkirlarining ma'naviy merosidan maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy sifatlarni shakllantirishda foydalanish	544
A. Abdumannatov, Kattayeva Xumora Mamadiyor qizi	
Yoshlar ma'naviyatining shakllanishida milliy an'analar va qadriyatlar	548
Kulmatov Primkul Melikuziyevich	
Ingliz tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv va ertaklardan foydalanish	552
Madina Tashpulatova	
Globalashuv davrida jahon geografiyasida siyosiy jarayonlar	555
Mamatkulova Mayaguzal Yalqapberdiyevna	
Ixtisoslashgan maktablarda ona tili va adabiyot darslarida kommunikativ mashqlardan foydalanish metodikasi	559
Mavlanova Saidaxon Umarovna	
How Bilingualism Enhances Human Personality	564
Musulmonova Shokhruxa Mukhtorjon kizi	
Axborot texnologiyalar asrida pedagoglarning tarmoq uyushmalari: norasmiy ta'lim platformasi uzluksiz kasbiy rivojlanish vositasi sifatida	568
Pulatova E'tibor Obidovna	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalarga ma'naviy qadriyat sifatida insonparvarlik tuyg'ularini singdirish prinsiplari	572
Xakimova Marxabo O'raqovna	
Harbiy vatanparvarlik tushunchasi va uning nazariy asoslari	576
Xudoyqulov Alimjon Obloqulovich	
Bo'lajak pedagoglarni kompetensiyaviy yondashuv asosida sinf rahbari faoliyatiga tayyorlashning texnologiyasi	579
Xusenova Sadaqat Botirovna	
Dars jarayonida o'quvchilarning diqqat etishmovchiligini oldini olish	585
Yulchiyeva Shoxsanam	
Факторы, влияющие на развитие духовно-эмоционального интеллекта: методы и приёмы его развития на уроках литературы	589
Наврузова Е. П.	

Об особенностях применения энергетических терминов на уроках русского языка	592
Халикова Мухтарам Набиевна	
Klaks-pedagogikasi: G'arbiy Yevropadan O'zbekiston ta'lim amaliyotiga integratsiya imkoniyatlari	595
Adilova Noila Baxridin qizi	
New Modern Technologies in Teaching the Science of Ontogenesis Psychology.....	600
Ahmadjonova Nargizaxon Adiljanovna, Turg'unova Sarvinoz	
Psycholinguistic Characteristics of Prospective Teachers and Their Impact on Communicative Competence	604
Babayeva Shahnoza Oybek qizi	
Developing Intellectual Skills in Preschool Preparatory Groups.....	607
Ergalieva Janar Aytkaievna	
Arxitektura ta'limida virtual va kengaytirilgan reallik ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	610
Foziljonova Mohichexaxon Rahimjon qizi	
Multimediali o'rgatuvchi majmua hayot faoliyati xavfzislgi va mehnat muhofazasi fanini o'qitishning elektron vositasi sifatida	614
Hamidov Odil Abdurasulovich	
Tizimli yondashuv asosida o'quvchilarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	618
Hasanova Gulbahor Davlatmamatovna	
The Role of Art in Developing Creativity in Preschool Children.....	623
Ibragimova Lizakhan Avezovna, Jakhmetova Aynura Azamatovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy fikrlashni shakllantirishda hikoya janrining o'rni.....	625
Isroilova Bibioysha Ikromjon qizi	
Pedagogik tolerantlik zamonaviy oliy ta'lim muassasalari magistratura talabalarining professional sifati sifatida	632
Narzullayev Doniyor Shuxrat o'g'li	
Case Study metodini biologiya ta'limiga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning tabiiy-ilmiy kompetensiyalarini shakllantirish	639
Raupova Mehrinigor Haydarovna	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar tasavvur xususiyatlari	644
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
Talabalarda statistik va ehtimollik tafakkurini shakllantirishda 5E modelining o'rni	647
Saliyeva Sevara Ma'mirbek qizi, Botirova Mavluda To'xtasin qizi	
Inklyuziv ta'lim jarayonini tashkil etish jarayoni va samaradorligi	651
To'xtamatova Maftuna Ismonjonovna	
STEAM ta'lim texnologiyasining optika bo'limini o'qitishdagi samaradorligi.....	655
Turdaliyev Ulug'bek Valijon o'g'li	
Umumta'lim maktablarida chet tili o'qitishda raqamli platformalarni integratsiya qilishning texnologiyasi va samaradorlik modeli	658
Tursunboyeva Mavjudaxon Shukurillo qizi	
Autistik spektri buzilishi bo'lgan bolalarda sensor-motor korreksiya asosida psixomotor rivojlanishni qo'llab-quvvatlash tizimi	664
Usmanova Nilufar Ilhom qizi	
Prostata bezining xavfsiz giperplaziyasi profilaktikasini augmented reality texnologiyasi asosida o'qitishni takomillashtirish	670
Xo'jamberdiyev O'tkirbek Egamberdi o'g'li	
Ecological Education in General Education Schools.....	675
Xojanov Baxadir Keunimjaevich	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalarining volontyorlik faoliyatini tashkil etishning nazariy jihatlarlari	678
Xushnazarova Ma'mura Nodirovna	
Xalq qo'shiqlari orqali 6–7-sinf o'quvchilarida adabiy- nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish	681
Yuldasheva Noila Ravshan qizi	
Креативное мышление: на пути к совершенствованию	685
Абдулбориева Мехруза Анвар қизи	
Зарубежный опыт в профессиональном образовании: тенденции и перспективы.....	689
Азизова Асаль Руслановна	

Muloqot turlari klassifikatsiyasi xususida shaxslararo muloqot madaniyati	693
Urakov Sherzod Raxmonovich, Usarov Orifjon Olimovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalariga qiziqishni shakllantirish omillari va yo'nalishlari	697
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Didaktik intellektual o'yinlar vositasida ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish metodikasi	701
Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna	
Tanqidiy fikrlash va informatika ta'limining nazariy asoslari.....	705
Hasanova Sumanbar Hamroqulovna	
Internet qaramligi natijasida yuzaga keluvchi zamonaviy Maugli sindromining psixologik xususiyatlari va davolash usullari	709
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Ismlarning o'ziga xosligi va badiiy onomastikadagi o'rni	713
Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faolligini rivojlantirishda o'qib tushunishning hamohangligi	717
Shermo'min Yarmatov	
Raqamli zamon va oila: ijtimoiy tarmoqlarning nikoh barqarorligiga ta'siri	720
Nazokat Xudoyqulova	

RAQAMLI ZAMON VA OILA: IJTIMOIY TARMOQLARNING NIKOH BARQARORLIGIGA TA'SIRI

Nazokat Xudoyqulova

O'zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi huzuridagi
yoshlar muammolarini o'rganish va istiqbolli kadrlarni tayyorlash instituti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada raqamli zamon sharoitida ijtimoiy tarmoqlarning oilaviy munosabatlarga, xususan, nikoh barqarorligiga ta'siri chuqur tahlil etilgan. O'zbekiston sharoitida so'nggi yillarda ijtimoiy tarmoqlarning ommaviylashuvi oilaviy muloqot, ishonch, emotsional yaqinlik kabi muhim omillarni qanday o'zgartirib yuborayotgani statistik ma'lumotlar, psixologik nazariyalar va sotsiologik so'rovlar asosida ochib beriladi. G'arb va Sharq olimlarining nikohga oid yondashuvlari, shuningdek, Prezident Shavkat Mirziyoyevning oila institutini mustahkamlashga doir siyosiy chiqishlari tahlil etilib, milliy va global kontekstda masalaga yondashuvlar solishtirilgan. Maqolada virtual xiyonat, ixtiyoriy solishtirish sindromi, hissiy sovuqlik kabi raqamli muhitda shakllangan yangi hodisalar psixologik jihatdan tahlil qilinib, yosh oilalarning ushbu omillar ta'sirida qanday qiyinchiliklarga duch kelayotgani yoritiladi. Maqolada, shuningdek, internetdan oqilona foydalanish, axborot madaniyatini rivojlantirish va oilaviy qadriyatlarga ustuvorlik berish zaruriyati ilgari suriladi. Raqamli muhitdagi xavf va imkoniyatlar orasida muvozanatni topish, zamonaviy oila barqarorligini saqlashda eng muhim ijtimoiy vazifalardan biri sifatida talqin qilinadi.

Kalit so'zlar: nikoh, oila, sodiqlik, ishonch, axloq, ma'naviyat, qadriyat, muloqot, Instagram, TikTok, Youtube.

Abstract: This scientific article provides an in-depth analysis of the impact of social networks on family relationships, in particular on the stability of marriage, in the digital age. In the conditions of Uzbekistan, the popularization of social networks in recent years is changing such important factors as family communication, trust, and emotional intimacy, based on statistical data, psychological theories, and sociological surveys. The approaches of Western and Eastern scholars to marriage, as well as the political statements of President Shavkat Mirziyoyev on strengthening the institution of the family, are analyzed, and approaches to the issue in the national and global contexts are compared. The article psychologically analyzes new phenomena formed in the digital environment, such as virtual betrayal, voluntary comparison syndrome, and emotional coldness, and highlights the difficulties that young families face under the influence of these factors. The article also puts forward the need for rational use of the Internet, the development of information culture, and the prioritization of family values. Finding a balance between the risks and opportunities in the digital environment is interpreted as one of the most important social tasks in maintaining the stability of a modern family.

Key words: marriage, family, loyalty, trust, ethics, spirituality, values, communication, Instagram, TikTok, Youtube.

Аннотация: В данной научной статье представлен глубокий анализ влияния социальных сетей на семейные отношения, в частности на устойчивость брака, в цифровую эпоху. В условиях Узбекистана популяризация социальных сетей в последние годы меняет такие важные факторы, как семейное общение, доверие и эмоциональная близость, на основе статистических данных, психологических теорий и социологических опросов. Анализируются подходы западных и восточных учёных к браку, а также политические заявления президента Шавката Мирзиёева об укреплении института семьи, сопоставляются подходы к этому вопросу в национальном и глобальном контекстах. В статье психологически анализируются новые явления, сформировавшиеся в цифровой среде, такие как виртуальная измена, синдром добровольного сравнения и эмоциональная холодность, и освещаются трудности, с которыми сталкиваются молодые семьи под влиянием этих факторов. В статье также выдвигается необходимость рационального использования Интернета, развития информационной культуры и приоритетности семейных ценностей. Поиск баланса между рисками и возможностями в цифровой среде трактуется как одна из важнейших социальных задач по поддержанию стабильности современной семьи.

Ключевые слова: брак, семья, верность, доверие, этика, духовность, ценности, общение, Instagram, TikTok, YouTube.

KIRISH

Nikoh - inson psixologik jihatdan xotirjamlik, mehr, ishonch va doimiy tayanchga ega bo'ladigan asosiy munosabatdir. Psixologlar fikricha, barqaror nikohda yashovchi insonlarda stress darajasi past, maqsadli harakatlar esa ko'proq bo'ladi. Nikoh - avlodlar o'rtasidagi qadriyatlar, til, din, urf-odat va axloqiy me'yorlarning uzluksizligini ta'minlovchi vositadir. Aynan nikoh orqali ota-onalar bolalariga milliy va diniy qadriyatlarni singdiradi. Nikoh barqarorligi jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, demografik muvozanat va avlodlar uzviyligi ta'minotida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Uning barqarorligi oilaviy qadriyatlar, ijtimoiy institutlar, iqtisodiy sharoitlar, psixologik muvofiqlik va axborot muhitining ta'siri ostida shakllanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sharq va G'arb olimlari bu borada turlicha yondashuvlar bildirgan. G'arb sotsiologlari orasidagi taniqli olim Antoni Giddens o'zining "Transformatsiyalangan yaqinlik" konsepsiyasida nikohga mustahkamlik beruvchi eng muhim omil sifatida emotsional aloqaning chuqurlashuvi va o'zaro hurmatga asoslangan tenglikka yo'naltirilgan munosabatlarni ta'kidlaydi. Giddens fikriga ko'ra, zamonaviy juftliklar avvalgidek ijtimoiy bosim yoki iqtisodiy zaruriyat bilan emas, balki "to'liq dialogga asoslangan sheriklik" asosida nikoh barqarorligini saqlab qoladilar.^[1]

Sharqda esa, masalan, musulmon olamining yirik mutafakkiri Imom G'azzoliy o'zining "Ihyo ulum ad-din" asarida nikohning barqarorligini ta'minlovchi asosiy jihatlari sifatida axloqiy poklik, sabr-toqat, o'zaro hurmat va ma'naviy yaqinlikni ilgari suradi.^[2]

Bugungi kunda O'zbekistonda nikoh barqarorligi masalasiga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev 2021-yil 8-mart kuni ayollar va xotin-qizlar bayramiga bag'ishlangan tantanali yig'ilishda shunday degan edi: "Bugungi zamonda oila muqaddasligiga putur yetkazayotgan tahdidlar kuchaymoqda. Shuning uchun biz oilaning mustahkamligini ta'minlash, yoshlarni oila hayotiga tayyorlash masalasini davlat siyosatining muhim yo'nalishi deb belgiladik"^[3] Davlat rahbari so'zlariga tayanib aytish mumkinki, nikoh barqarorligi nafaqat shaxsiy mas'uliyat, balki ijtimoiy va siyosiy barqarorlikning ham ajralmas qismidir.

So'nggi yillarda internet va ijtimoiy tarmoqlar (Instagram, TikTok, Facebook va boshqalar) hayotimizga chuqur kirib keldi. 2024-yil boshiga kelib O'zbekistonda 8,7 milliondan ortiq kishi ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanayotgani, ya'ni aholining qariyb 25 foiziga teng qismi ekanligi qayd etilgan. Pandemiya davri bu jarayonni tezlashtirgan omillardan bo'lib, odamlar onlayn muloqotga ko'proq tayanadigan bo'ldi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot almashish va muloqot qilish osonlashgani bilan birga, ularning oilaviy hayotga ta'siri dolzarb muammoga aylandi. Xususan, nikoh barqarorligiga ijtimoiy tarmoqlarning ta'sirini chuqurroq o'rganish zarurati paydo bo'ldi.

MDH davlatlari ichida ajralishlar soni tahlil qilinganda, O'zbekistonda har yili o'rtacha 250-300 ming nikoh qayd etilib, 45-49 ming atrofida ajralish holatlari ham kuzatilmoqda. 2020-yildan keyin ajrimlar soni sezilarli oshdi: masalan, 2021-yilda ajrimlar soni avvalgi yilga nisbatan 15 foizga, 2022-yilda esa yana 22 foizga ko'paydi. Oilaviy ajrimlar ko'payishiga turli omillar sabab bo'lsa-da, so'nggi paytlarda ijtimoiy tarmoqlar ham ular qatorida tilga olinmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Zamonaviy oilaviy hayotda ochiq muloqot va o'zaro tushunish barqaror nikohning tayanchlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Biroq, raqamli davrning o'ziga xos xususiyati bo'lgan ijtimoiy tarmoqlarning haddan tashqari keng tarqalishi oilaviy muloqot madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, bir xonadonda yashayotgan er-xotinlar ko'pincha bevosita yuzma-yuz suhbatlar o'rniga internet, smartfon va ijtimoiy tarmoqlar orqali tashqi dunyo bilan virtual aloqani ustun qo'yib borishmoqda. Ushbu jarayon oila a'zolari o'rtasidagi hissiy yaqinlikka rahna solmoqda. Amerikalik taniqli psixolog Sherri Turkle o'zining "Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age" asarida shunday deydi: "Texnologiya bizni bog'laydi, ammo bir vaqtda insoniy rishtalarni zaiflashtiradi. Biz birga bo'lib, birga bo'lmagan holatga tushib qolmoqdamiz"^[4] Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, doimiy "onlayn holatda" bo'lish ehtiyoji turmush o'rtoqlar o'rtasidagi ishonch, mehr, ijobiy baholash va tushunishga zarar yetkazadi.

2023-yil O'zbekistonda o'tkazilgan sotsiologik so'rovnoma ko'ra, 18-35 yosh oralig'idagi turmush qurganlarning 62 foizi birgalikda yashash davomida "telefon tufayli muloqot qisqarganini" tan olgan. Ayniqsa, ish kunlaridan keyingi vaqt, kechki ovqat jarayoni yoki dam olish kunlarida ham er-xotinlar bir-biriga e'tibor qaratish o'rniga telefon ekranlariga qaram holatda qolishayotganini ko'rish mumkin. Bu holat oila a'zolari orasida o'zaro tushunmovchilik, sovuqlik va ishonchsizlik kabi hissiyotlarni kuchaytiradi.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar shaxsiy hayotning chegaralarini noiloj kengaytirib yuborishi mumkin. Turmush qurgan insonlarning o'z hayotidagi barcha tafsilotlarni internetda ommaga oshkor qilishi yoki bego-

nalar bilan me'yoridan ortiq aloqa o'rnatishi oiladagi ishonch muhiti zaiflashishiga olib keladi. Taniqli nemis psixologi, kommunikatsiya bo'yicha ekspert Frideman Shulz fon Tun o'zining "To'rt quloq nazariyasi"da har qanday muloqotda tinglash va anglashning to'rt jihati - axborot, munosabat, ochiqlik va da'vat - borligini ta'kidlagan.^[5] Virtual muloqotda esa aynan "muloqotning hissiy yo'nalishi" zaiflashadi, bu esa er-xotinlar o'rtasida begonalik tuyg'usining kuchayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlardagi "ideal hayot" tasvirlari bilan haddan tashqari ko'p to'qnash kelish, real hayotdagi turmush o'rtoqning kamchiliklariga nisbatan salbiy solishtirishga sabab bo'ladi. Psixolog Jean Twenge 2022-yildagi tadqiqotida shunday xulosaga kelgan: "Instagram va TikTok kabi platformalarda baxtli juftliklar haqidagi ko'rgazmali tasvirlar foydalanuvchilarda o'z munosabatlari past baholash holatini keltirib chiqaradi, bu esa hissiy uzoqlashuv va kelishmovchiliklarga sabab bo'ladi"^[6].

Shuningdek, Fransuz psixologi Serge Tisseron ekranning psixodinamikasi haqidagi nazariyasida inson miyasi virtual obrazlar va real hayot voqealarini farqlashda tobora qiynalayotganini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, inson ijtimoiy tarmoqlardagi "filtrlangan baxt" tasvirlarini haqiqat deb qabul qilib, o'z turmushidagi murakkabliklarni yomonlik sifatida ko'ra boshlaydi.^[7] Ushbu psixologik transformatsiyalar, ayniqsa yosh oilalarda barqarorlikka jiddiy tahdid solmoqda. O'zbekistonda 2024-yilda o'tkazilgan "Oilaviy qadriyatlar va axborot muhitining o'zaro ta'siri" mavzusidagi tadqiqot natijalariga ko'ra, ajrashgan juftliklarning 41 foizi "ijtimoiy tarmoqlar sabab turmushdagi real aloqaning zaiflashganini" asosiy muammo sifatida ko'rsatgan.

Raqamli muhitning oilaviy munosabatlarga ta'siri tobora murakkab va ko'p qatlamli tus olmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan "ideal juftlik", "mukammal nikoh", "har doim baxtli hayot" kabi vizual kontentlar o'z mohiyatida real oilaviy hayotning tabiiy dinamikasini inkor etuvchi sun'iy tasavvurlarni shakllantirmoqda. Bunday tasvirlar ko'pincha estetik jihatdan mukammallik, doimiy muvofiqlik va hissiy uyg'unlikni aks ettiradi, ammo ular orqasida ko'plab ijtimoiy tazyiq, tijorat maqsadi turganini foydalanuvchilar anglab yetmasliklari mumkin.

Bu jarayon psixologiyada "ixtiyoriy solishtirish asosida yuzaga kelgan real-hayotdagi norozilik sindromi" deb yuritiladi. Ya'ni inson o'z hayotini yoki turmush o'rtoq bilan bo'lgan munosabatini ijtimoiy tarmoqlarda ko'rgan, ko'pincha rejissyorlik asosida tuzilgan mukammallik obrazlari bilan solishtiradi. Bu esa ichki norozilik, beqarorlik, tushkunlik va hatto passiv agressiyaga olib keladi. Bu holat psixolog Albert Ellis tomonidan ishlab chiqilgan Rational Emotive Behavior Therapy nazariyasida shunday izohlanadi: "Inson o'z hayotiga nisbatan norozilikni voqealarning o'ziga emas, balki ularni o'z xayolida ideallashtirilgan variant bilan solishtirishiga asoslanib yaratadi. Bu irreal kutishlar va tushkunlik manbaidir"^[8] Yuqoridagi muammo "ixtiyoriy solishtirish asosida yuzaga kelgan real-hayotdagi norozilik sindromi" sifatida ham izohlanadi. Inson o'zining oilaviy hayotini ijtimoiy tarmoqlarda doimiy ko'rinib turuvchi "baxtli juftliklar" obrazi bilan solishtiradi. Natijada mavjud hayotdagi tabiiy qiyinchiliklar, hissiy siljishlar, har xil xarakter va qadriyatlar o'rtasidagi farqlar salbiy hodisa sifatida talqin qilinadi. Bu esa turmush o'rtoqlar o'rtasida hissiy sovuqlik, passiv agressiya, bahs-munozaralar va psixologik beqarorlikni keltirib chiqaradi.

Er-xotin munosabatlarining barqarorligi asosan ikki ustunga - sodiqlik va ishonchga tayanadi. Bu qadriyatlar nafaqat psixologik barqarorlik, balki huquqiy va axloqiy me'yorlar nuqtayi nazaridan ham nikohning mustahkamligida asosiy omillar hisoblanadi. Biroq raqamli kommunikatsiya vositalarining jadal rivojlanishi, ayniqsa ijtimoiy tarmoqlarning insonlar orasidagi hissiy aloqalarni qayta shakllantirayotganligi, nikohdagi sodiqlik tushunchasini ham yangicha, ko'pincha xavfli kontekstdan qayta ko'rib chiqishga majbur qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, "virtual xiyonat" tushunchasi bugungi kunda psixologik va sotsiologik tahlillarda alohida e'tibor talab qiladigan hodisaga aylangan.

O'zbek olimasi M. Usmonova o'z tadqiqotlarida shunday fikr bildiradi: "Bugungi kunda ajralish holatlari-ning muhim qismini aynan ijtimoiy tarmoqdagi yashirin emotsional munosabatlar - ya'ni virtual xiyonat tashkil etmoqda. Jismoniy yaqinlikka bormasa-da, bu holat psixologik beqarorlikni keltirib chiqaradi, oilada ishonch va sodiqlik darajasini yemiradi"^[9] Tadqiqot va tahlillardan ko'rish mumkinki, raqamli aloqa vositalarining oilaviy munosabatlarga ta'siri chuqur va ziddiyatli bo'lib, uning ijobiy imkoniyatlari qatorida salbiy oqibatlari ham tobora yaqqol sezilmoqda. Virtual xiyonat - bu zamonaviy oilalar uchun jiddiy tahdid bo'lib, u shunchaki axloqiy muammo emas, balki psixologik beqarorlik, hissiy begonalashuv va nikohdagi ishonchning yemirilishiga olib keluvchi yangi raqamli muhit hodisasidir. Oilaviy barqarorlikni saqlash uchun sodiqlik tushunchasini kengaytirib, nafaqat jismoniy, balki emotsional sodiqlikni ham muhim qadriyat sifatida tan olish lozim.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oilaviy ajrimlarga olib keluvchi sabablar orasida ijtimoiy tarmoqlar alohida o'rin egallayotgan bo'lsa-da, u hali eng yetakchi omil emas. "Ijtimoiy fikr" markazi 2021-yilda o'tkazgan keng qamrovli so'rov natijalariga ko'ra, O'zbekistonda ajrimlarning eng ko'p uchraydigan sabablari sifatida er-xotin fe'l-atvorining mos kelmasligi (41,2 %) va oilaviy moddiy muammolar (40,4 %) tilga olingan. Shuningdek, bepustlik (farzand ko'rolmaslik)

12,6 % holatlarda nikoh buzilishiga olib keluvchi omil sifatida qayd etilgan.^[10] Shu qatorda, oiladagi zo'ravonlik, kelin-kuyovning oilaviy hayotga tayyor emasligi kabi omillar ham bor.

Biroq zamonaviy raqamli texnologiyalar asrida ijtimoiy tarmoqlar sabab nizolar ortib borayotgani ham statistiklarda aks etmoqda. Yuqorida qayd etilganidek, so'rov ishtirokchilarining 12,2 foizi ijtimoiy tarmoqlardan noto'g'ri foydalanish oilani yemiruvchi jiddiy sabab ekanini aytgan. Yana 24 foiz ishtirokchilar esa globallashuv va ommaviy madaniyat ta'sirida yoshlarning oilaviy qadriyatlarga munosabati o'zgarib, barqaror oila qurish qobiliyati pasaymoqda, deb hisoblaganlar. Ular ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan yangi qarash va hayot tarzlari yosh oilalarning mustahkam bo'lishiga salbiy ta'sir ko'rsatayotganini ta'kidlashgan.

Bugungi kunda yosh avlodning ijtimoiy fikrlashi, qadriyatlar tizimi va hayotiy tanlovlari avvalgi avlodlarga nisbatan keskin o'zgarib bormoqda. Bu o'zgarishlarning markazida global axborot maydoniga erkin kirish va raqamli tarmoqlarda faol ishtirok etish turibdi. Ayniqsa, Instagram, TikTok, YouTube kabi platformalar yoshlarning tafakkurini shakllantirishda kuchli vositaga aylangan. Mazkur platformalar orqali ular turli millat, irq, jins va dunyoqarashdagi insonlar bilan muloqot qiladi, muqobil turmush tarzi, gender rollari, individualist qadriyatlar, turmush qurishga alternativ yondashuvlar haqida ma'lumot oladi. Bu esa, tabiiyki, ularning oilaviy hayotga nisbatan yondashuvini yangilab, avvalgi avlodlarnikidan farq qiluvchi qarorlar qabul qilishlariga olib kelmoqda.

Yoshlar orasida nikohdan ajralishga munosabat ham asta-sekin o'zgarib bormoqda. Jamiyatimizda hanuz aksariyat odamlar uchun ajrim salbiy hodisa sifatida qabul qilinadi - masalan, bir so'rovda ishtirokchilarning 81,3 foizi ajrimni mutlaqo yoqlab bo'lmaydigan, salbiy holat deb baholagan. Shu bilan birga, yoshlarda muayyan pragmatik yondashuv paydo bo'lmoqda: agar nikohda jiddiy va hal etib bo'lmay muammolar bo'lsa, uni faqat tashqi ko'rinish uchun saqlab qolish to'g'ri emas, deb hisoblovchilar soni ortyapti. Xususan, o'sha so'rov ishtirokchilarining qariyb chorak qismi (25,2 foiz) ajrim hollarda ajrashish yagona to'g'ri yechim bo'lishi mumkin, degan fikrni bildirgan, va bunday nuqtai nazar asosan yoshlar vakillariga xosligi aytilgan. Bu ko'rsatkichlar shuni anglatadiki, yosh avlod vakillari oilani saqlab qolish masalasida ko'proq shaxsiy baxt-saodatni ustun qo'yishga moyil; ular uchun zohiran "saqlangan", ammo murosa yo'q oiladan ko'ra, muammoli nikohni tugatish maqbulroqdek ko'rinishi mumkin. Albatta, bu o'zgarish ortida ijtimoiy tarmoqlarda ko'p uchraydigan individualizm g'oyalari, mustaqil va erkin hayotga da'vat etuvchi kontentlar ta'siri ham bor, deyish mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarning yana bir jihati - yosh oilalardagi rollar taqsimotiga ta'siri. Masalan, global tarmoqda oilaviy majburiyatlarni er-xotin teng bajarishi, o'zaro hurmat va hamkorlik haqida ko'plab kontent uchraydi. Bu g'oyalar bizning jamiyatimizdagi ba'zi an'anaviy qarashlar bilan uyg'unlashishi yoki to'qnash kelishi mumkin. Natijada, yosh juftliklar orasida uy yumushlarini bo'lishish, farzand tarbiyasida teng qatnashish kabi yangi oilaviy model unsurlari paydo bo'lmoqda. Bunday o'zgarishlar ko'proq shaharlardagi, ma'lumotli yoshlar o'rtasida kuzatilsa-da, ijtimoiy tarmoqlar orqali chekka hududlardagi oilalar ongiga ham kirib bormoqda.

Shunday ekan, zamonaviy oila institutini mustahkam saqlash uchun raqamli madaniyat va axborot savodxonligini oshirish muhim. Er-xotinlarning internetdan oqilona foydalanish qoidalariga amal qilishi, bir-birining onlayn faoliyatidan xabardor bo'lishi va kerak bo'lsa, chegaralarni belgilab olishi lozim. Farzandlar tarbiyasida ham virtual olam bilan muvozanatni o'rgatish, oilaviy qiymatlarni ustuvor qilish zarur. Davlat tashkilotlari va OAV tomonidan oilaviy qadriyatlarni targ'ib qilish, psixologik xizmatlar orqali oilalarga ko'mak berish choralari ko'rilmogda. Oilani mustahkamlash har doimgidan ham muhim vazifa bo'lib qolmoqda, zero, ijtimoiy tarmoqlar rivojlanishi davrida oila institutini asrab-avaylash jamiyat barqarorligi garovidir. Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli davrda baxtli va mustahkam oila qurish uchun nafaqat mehr-muhabbat, balki onlayn xulq-atvor madaniyati ham zarur omilga aylangan. Oilalar o'zaro ishonchni mustahkamlash uchun ochiq muloqot va o'zaro hurmatga tayangan holda, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanuvchi sifatida ham mas'uliyatni his eta olsalar, zamonaviy axborot asri sharoitida ham nikoh rishtalarini bardavom saqlash mumkin bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy inson hayotining ajralmas qismiga aylangan bir davrda, oilaviy munosabatlar ham ushbu o'zgarishlardan chetda qolmayapti. Virtual muloqotning afzalliklari bilan bir qatorda, u er-xotinlar orasidagi hissiy yaqinlikka, ishonchga va sodiqlikka zarar yetkazayotgan holatlar ham kam emas. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ijtimoiy tarmoqlarda haddan tashqari vaqt o'tkazish, doimiy solishtirish, "ideal" juftliklar haqidagi kontentlar psixologik norozilik va hissiy begonalashuvga olib kelmoqda. Oila muqaddasligi haqida turli mafkuralar hukm surayotgan global axborot maydonida yoshlar ko'pincha turmushga nisbatan yangi, individualistik yondashuvlarni qabul qilmoqda. Bu esa milliy an'analar bilan to'qnash kelib, nikoh mustahkamligini izdan chiqarishi mumkin. Shu sababli, oila institutini saqlab qolish yo'lida raqamli madaniyatni shakllantirish, onlayn xulq-atvorning mas'uliyatli andozasini yaratish, yoshlarni axborot muhitidagi salbiy oqibatlardan ogoh qilish zarur. Muloqotni faqat raqamli shaklda emas, balki real, jonli va hissiy jihatdan boy tarzda yuritish oilaning

uzoq umr ko'rishini ta'minlaydi. Davlat siyosati, ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari hamda psixologik xizmatlar oilalarni bu borada qo'llab-quvvatlashi, internetdan foydalangan holda emas, balki ongli va ijobiy oila qurish borasida targ'ibot olib borishi zarur. Nikohdagi ishonch va sodiqlik faqat an'anaviy vositalar bilan emas, balki zamonaviy raqamli muhitda ham himoya qilinmog'i kerak. Zero, raqamli asrda oilani asrash - bu faqat urf-odatlarini emas, balki ongli tanlovni, madaniyatli raqamli muloqotni ham o'z ichiga oluvchi murakkab ijtimoiy vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Giddens A., The Transformation of Intimacy. Stanford University Press. 1992, p-88
2. Imom G'azzoliy. "Ihyo ulum ad-din" O'zbekiston. 2020, b-227
3. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 6–8 mart kunlari Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan tantanali tadbirdagi nutqi.
4. Sherry Turkle. Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age. Tori Callais, Department of Higher Education, Loyola University Chicago 2015. p-7
5. Friedemann Schulz von Thun. The four-sided model. <https://www.allensbach-hochschule.de/en/four-sides-model-by-friedemann-schulz-von-thun-understanding-messages-better/>
6. Jean Twenge. The Effects of Social Media on Teens and Young Adults. 2022, <https://psychology.sdsu.edu/social-media-and-kids-mental-health-jean-twenge/>
7. Serge Tisseron, Le jour où mon robot m'aimera. 2018, p-155. <https://www.fnac.com/a8625769/Serge-Tisseron-Le-Jour-ou-mon-robot-m-aimera>
8. Albert Ellis. Rational-Emotive Behavior Therapy. 2003. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1023/A:1024177000887>
9. M.S.Usmonova Virtual xiyonat: nikohdan ajratish sababi sifatida https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_eab-6c4f0401b40058dd8f8541a223d34.pdf?index=true
10. O'zbekistonliklar 21-25 yoshni oila qurishga eng yaxshi yosh deb hisoblashadi // <https://uza.uz/posts/267441>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.